

# वैज्ञानिक इतिहासात बहुतांश दंतकथाच

## अवकाशभौतिकशास्त्रज्ञ डॉ. बिमान नाथ यांचे मत; संशोधनाधारित पुनर्लेखनाची गरज

पुणे, ता. २१ : "वैज्ञानिक इतिहास बहुतांश प्रमाणात दंतकथांच्या जोखडात अडकलेला आहे. त्यामुळे संशोधन करून वस्तुनिष्ठ पद्धतीने त्याचे पुनर्लेखन करण्याची आवश्यकता आहे," असे प्रतिपादन बंगळूर येथील रमण रिसर्च इन्स्टिट्यूटमधील अवकाशभौतिकशास्त्रज्ञ (अॅस्ट्रोफिजिस्ट) डॉ. बिमान नाथ यांनी बुधवारी केले.

'आयुका' पुणे आणि अॅस्ट्रॉनॉमिकल सोसायटी ऑफ इंडियाने आयोजित केलेल्या आर. सी. गुप्ता स्मृती व्याख्यानात नाथ 'विज्ञानाचा



इतिहास' या विषयावर बोलत होते.

नाथ म्हणाले, "विज्ञानाच्या

डॉ. बिमान नाथ इतिहासातील अनेक प्रसंग रंगवले गेल्यामुळे आपला दृष्टिकोनही बदलतो. लहानपणापासून वाचत असलेल्या पुस्तकातील संकल्पनांवर आपण विश्वास ठेवतो; परंतु सध्या होत असलेल्या संशोधनातून त्यातील अनेक गोष्टी प्रत्यक्षात झाल्याच नसल्याचे समोर येत आहे."

"हेलियमचे कण सर्वांत प्रथम पृथ्वीवर आढळल्याचे सांगितले जाते. प्रत्यक्षात हेलियमच्या कणांचा शोध सूर्यावर लागला आहे. त्यामुळेच अवकाशभौतिकशास्त्र अस्तित्वात आले. मात्र, आपल्याकडील पुस्तके, जर्नल्स आणि एन्सायक्लोपिडियामधून त्याबाबत गैरसमज पसरले आहेत. हेलियमच्या अस्तित्वाचा शोध प्रथम फ्रेंच अवकाशशास्त्रज्ञ पॅरी जान्सीन यांनी भारतातील गुंटूरमध्ये आणि इंग्लंडमध्ये नॉर्मन लॉकियर यांनी सूर्यग्रहणावेळी लावल्याचे सांगितले आहे. मात्र, याचा कुठेही पुरावा नाही.

प्रत्यक्षात मॅशिलीपत्नाम येथे नॉर्मन पोम्सॉन याने हेलियमच्या अस्तित्वाचा पुरावा दिला आहे. मात्र, त्याच्या नावाचा विसर पडला आहे," असे नाथ म्हणाले.

गॅलिलिओचा गतीवरील आणि बेंजामिन फ्रँकलिनचा प्रकाश-ऊर्जेवरील प्रयोगही काल्पनिक आहे. १५९० च्या सुमारास गॅलिलिओ गॅलिलिने इमारतीवरून खाली फेकत गुरुत्वाकर्षणाचा सिद्धांत मांडला. मात्र, प्रत्यक्षात गॅलिलिओने कोणत्याही प्रकारचा चेंडू फेकला नव्हता, असे नाथ म्हणाले.